

בס"ד, י"ג חשוון התשפ"ו

זבחים נ"א – סיום כללי "למד מלמד", ופירוט המקורות לדין שפיכת שירי הדם

שאלות:

1. משה כהן העלה בטעות על המזבח בשר שיצא מחוץ לעזרה, האם צריך להוריד את הבשר?

האם דבר הלמד בבניין אב חוזר ומלמד?

הגמרא מנסה לענות על השאלה האחרונה שנשארה בעניין ה"למד מלמד": האם דין שנלמד בבניין אב יכול לחזור וללמד דין נוסף באחת מארבע דרכי הלימוד? הגמרא מנסה לפתור את אחד מהם – את האפשרות של "בניין אב המלמד בבניין אב", וגם את זה לא מצליחה.

○ הגמרא מביאה ברייתא שמונה דברים פסולים שאם עלו למזבח הם לא יורדים אלא נשארים על המזבח, ונותנת לכל אחד את הנימוק למה הפסול שלו נחשב קל יחסית ולכן לא ירד. בין השאר היא אומרת:

1. **דם שֶׁלן** (שעבר עליו הלילה, ונפסל כבר אחרי בין השמשות שעבר) לא יורד, כי לומדים בבניין אב מאימורים שֶׁלנו.

2. **אימורים שֶׁלנו**: לא יורדים, כי לומדים בבניין אב מבשר שֶׁלן (בשלמים, שמותר באכילה ביומיים). זוהי לכאורה הוכחה שדין שנלמד בבניין אב (אימורים מבשר) חוזר ומלמד דין נוסף בבניין אב (דם מאימורים).

○ **הגמרא דוחה את ההוכחה**. "וכי דנין דְּבַר שְׁלֵא בְּהַכְשָׁרוֹ מְדַבֵּר שְׁבִהְכָשְׁרוֹ?" – כלומר, איך ניתן ללמוד על אימורים שֶׁלנו (שהם פסולים) מבשר שלמים שֶׁלן (שהוא כשר לכתחילה)? לכן, הגמרא מסכמת שהתנא של הברייתא לא באמת הסתמך על הלימודים האלו, אלא על מקור אחר: הפסוק "זאת תורת העלה", שנדרש כ"תורה אחת לכל העולים" – שאם עלו למזבח, הם לא יורדים (למעט שלושה פסולים שכן יורדים). הדרשות בברייתא הן "אסמכתא בעלמא" בלבד, ולכן אין מכאן הוכחה, והשאלה נשארת פתוחה.

2. מאיר כהן, יצא מפתח ההיכל, ושפך את שיירי הדם ליסוד הדרומי של המזבח החיצון מה צריך לעשות?

מקום שפיכת שירי הדם של חטאות פנימיות

הגמרא חוזרת לדון בדברי המשנה שאומרת לגבי החטאות הפנימיות: "שיירי הַדָּם הֵיָה שׁוֹפֵךְ על יְסוּד מְעַרְבֵי שֶׁל מִזְבֵּחַ הַחִיצוֹן. אִם לֹא נָתַן, לֹא עָכַב".

○ **הגמרא שואלת בהתחלה** למה שופכים את שיירי הדם דווקא על היסוד המערבי של המזבח החיצון? **והגמרא עונה**: זה נלמד מהפסוק "אֶל יְסוּד מִזְבֵּחַ הָעֹלָה אֲשֶׁר פָּתַח אֶהָל מוֹעֵד" (ויקרא ד', ז'). היסוד הראשון שפוגשים כשיוצאים מפתח אוהל מועד (שהיה במערב) הוא היסוד המערבי.

○ הגמרא מביאה ברייתא שדורשת את שלושת הפעמים שהביטוי "אֶל יְסוּד מִזְבֵּחַ הָעֹלָה" מופיע בתורה (בפר כהן משיח, פר העלם דבר, ושעיר נשיא), והגמרא תבאר ביתר פירוט את הברייתא בהמשך:

1. **הפסוק הראשון** (בפר כהן משיח): בא ללמד שיש לשפוך את הדם של פר כהן משיח על היסוד של המזבח החיצון (וממילא גם בפר העלם דבר שהוקש אליו), כי למרות שהמתנות שלו ניתנות בפנים, בהיכל, את הדם שנשאר יש לשפוך על יסוד המזבח החיצון, ולא על הפנימי.
 2. **הפסוק השני** (בפר העלם דבר): בא ללמד שלמזבח הפנימי אין יסוד כלל.
 3. **והפסוק השלישי** (בשעיר נשיא): בא ללמד כלל – "תן יסוד למזבחה של עולה", כלומר, כל קורבן שדמו ניתן על המזבח החיצון, שירי דמו טעונים שפיכה על היסוד.
- **דיון בדרשה השלישית:** הברייתא מציעה פירוש חלופי לפסוק השלישי: אולי הוא בא ללמד שמתן דם עולה (זריקת הדם של העולה) צריך להיות כנגד היסוד? **רבי ישמעאל ורבי עקיבא** דוחים את זה בקל וחומר: ומה שיריים, שלא מכפרים, טעונים יסוד, מתן הדם העיקרי, שמכפר, לא כל שכן? לכן, הפסוק חייב להתפרש כפירוש הראשון (הגמרא תדון בדף הבא מה ההבדל בין הדרשה של **רבי עקיבא** לדרשה של **רבי ישמעאל**).
 - והגמרא מנתחת את הברייתא:
1. **הדרשה הראשונה:** הגמרא מבררת לגבי הדרשה הראשונה למה לא נאמר שהפסוק נדרש לגופו (שאפשר לתת את שיירי הדם על המזבח החיצון, או על הפנימי), ומניין למעט את הפנימי? היא מתרצת שהמילים "**מזבח העלה**" מיותרות (כי אמרנו כבר פתח אוהל מועד), ובאות למעט את המזבח הפנימי.
 2. **הדרשה השלישית:** הגמרא מבררת גם בדרשה השלישית למה הפסוק לא נדרש לגופו, ללמד על שיירי הדם של שעיר נשיא שהם צריכים להיות בחוץ, במזבח העולה. הגמרא מסבירה שהיה מקום לחשוב שאולי נעשה ההיפך: את שיירי הדם של קורבנות פנימיים נשפוך בחוץ, ואת אלו של קורבן חיצוני (כשעיר נשיא) נשפוך בפנים. אבל, מאחר שכבר למדנו מהדרשה השנייה שלמזבח הפנימי אין בכלל יסוד, צריך לומר שהפסוק בא ללמד משהו אחר – כלל לכל הקורבנות שדמם ניתן על המזבח החיצון, ששיריהם טעונים שפיכה ליסוד.
- הגמרא בתחילת הדף הבא שואלת אולי הכוונה שמתן הדמים של קרבן העולה יהיה על היסוד, הגמרא מנסה לתרץ שלא כתוב אל 'יסוד העולה' והרי מתן דמים של החטאת ודאי לא ניתן על היסוד אלא על הקרנות, אז למה כתוב מזבח העולה ולא 'העולה'. והגמרא מתרצת שאילו היה כתוב 'יסוד העולה' היה מקום לחשוב שצריך לזרוק את דם העולה על הצד של היסוד, עכשיו שכתוב 'יסוד מזבח העולה' אולי הכוונה שצריך לזרוק את הדם על גג היסוד. ועל זה בא הקל וחומר של **רבי ישמעאל ורבי עקיבא** שאומר שלזה לא נצרך פסוק, והגמרא תמשיך לדון בזה בדף הבא.